

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. III. Corollaria præcedentis doctrinæ,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

edum fundetur in extrinseco Dei testimonio, non est quid intrinsecum objecto Theologia: Ergo non est ejus ratio formalis *sub qua*.

Respondeo majorem esse veram in scientiis naturalibus, non autem in Theologia, quia scientiæ naturales procedunt ex lumine naturali intellectus & primorum principiorum, in quæ suas conclusiones resolvunt: Theologia verò procedit ex articulis fidei, & in extrinseca Dei dicentis seu testificantis autoritate fundatur, ac n ipsam vltimò suas conclusiones resolvit.

§. III.

Corollaria precedentis doctrine.

32. **E**X dictis colliges primò, quod alio modo Theologia considerat Deum, quam Metaphysica, quæ dicitur *Theologia naturalis*: Metaphysica enim agit de Deo, vt per creaturas cognoscibili, ita vt creaturæ se habeant, vt gradus quibus ascendimus, & eleuamur ad Dei cognitionem, iuxta illud ad Rom. 1. *Inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur*. Theologia autem primo aspectu considerat Deum, ejusque attributa; & ex consideratione Dei, tanquam primæ causæ, & primi principij, procedit, & descendit ad cognitionem creaturarum. Vnde in Metaphysica, prior est consideratio creaturarum, quam Dei: in Theologia è contra, prior est consideratio Dei, quam creaturarum. Quare (vt infra dicemus) illa est nobilior, & perfectior Metaphysica, aliisque scientiis ordinis naturalis; & est veluti quædam expressio, & imago diuinæ scientiæ & sapientiæ, quæ vt dicit Dionysius cap. 7. de diuinis nominibus, *Seipsam cognoscens scit alia*.

33. Secundo colliges contra Vazquem, in Hæreticis non esse veram Theologiam, illamque specie distingui à nostra: quia nostra deducit suas conclusiones, ex principiis fide diuina creditis, & habet pro ratione formali *sub qua*, reuelationem virtuales: Theologia autem hæreticorum deducit suas conclusiones ex principiis fide solum humana creditis; nec habet pro ratione formali reuelationem diuinam, sed traditionem humanam; vnde illa est potius fides humana, vel opinio, quam scientia. Quare Dionysius cap. 2. de diuinis nominibus, loquens de illo qui diuinis eloquiis resistit, qualis est Hæreticus, *Longe*, inquit, *omnino erit à nostra Theologia, & curandum non est illius manu ductionis ad Theologicam scientiam*. Item Augustinus dicit, Theologiam esse scientiam, quæ fides saluberrima gignitur, & nutritur, defenditur, & roboratur. Ex quo inferes, in Theologo qui amittit fidem circa aliquem articulum, non remanere Theologiam ejusdem rationis cum ea, quæ est in Catholicis, sed quasi quoddam illius cadauer; amissâ enim fide, non potest amplius viuere nec subsistere Theologia.

Dices: Hæreticus nullomodo hæsitat circa principia, & conclusiones Theologia: Ergo habet de illis certitudinem, & consequenter scientiam.

Respondeo Hæreticos habere de articulis fidei, & de conclusionibus Theologia, solum certitudinem quandam subiectiuam, quæ est quædam pertinacia, orta vel ex illorum voluntate, vel ex proprio iudicio, quò indicant talem vel talem articulum fidei esse acceptandum, non verò alios: non autem de illis habere certi-

Tom. I.

A tudinem objectiuam, precedentem ex motu diuinæ reuelationis, quæ omnino necessaria est ad fidem, & Theologiam. Unde dicit D. Thomas 2. 2. quæst. 5. art. 3. *quod Hæreticus circa vnum articulum, non habet fidem de aliis articulis, sed opinionem quandam, secundum propriam voluntatem*.

Colliges tertio, conclusiones Theologicas, formaliter quæ tales, non esse de fide. Ratio est, quia omne quod creditur fide diuinâ, debet immediatè & formaliter à Deo reuelari: At conclusiones Theologia, non sunt formaliter & immediatè reuelata, sed virtualiter tantum & immediatè, cum ejus ratio formalis *sub qua*, non sit reuelatio formalis & immediata, sed virtualis tantum & mediata; alioquin (vt supra ostendimus) illa non distingueretur à fide: Ergo &c. Dixi *formaliter quæ tales sunt*: quia conclusiones Theologica, materialiter considerata, possunt esse de fide: multæ enim sunt propositiones determinatæ ab Ecclesia tanquam de fide, quæ possunt fieri conclusiones Theologica, vt constat in hac demonstratione: *Filius Dei naturalis est consubstantialis Patri: Sed Christus est Filius Dei naturalis: Ergo est consubstantialis Patri*. Similiter in ista. *Qui est Deus & homo, habet diuinam & humanam voluntatem: Sed Christus est Deus & homo; Ergo habet diuinam & humanam voluntatem*.

C Aduertendum tamen est, quod ille qui negaret aliquam conclusionem Theologicam, quæ ex principiis reuelatis per euidenter consequentiam inferitur, qualis est ista, *Christus est risibilis*, censeretur esse Hæreticus: quia non censeretur negare bonitatem illationis, quæ lumine naturali euidens est, sed principium fidei, ex quo illa euidenter deducitur.

Colliges quartò: Theologiam esse vnâ specie infimâ scientiam, nec illam diuidi in plures habitus partiales specie diuersos. Ita communiter docent Thomistæ cum S. Doctore hic art. 3. contra Recentiores, qui volunt Theologiam non esse vnum simplicem habitum, sed illam coalescere & componi ex pluribus habitibus partialibus specie distinctis.

Probat hoc corollarium ratione D. Thomæ. Vnitatis potentie & habitus consideranda est, non secundum obiectum materialiter, & in esse entis consideratum, sed secundum quod subest ejus rationi formali: licet enim homo, leo, & lapis, specie inter se differant: quia tamen conueniunt in vna ratione colorati, quæ est obiectum formale visus, vnus specie atoma sensum specificant: Sed omnia objecta, quæ à Theologia considerantur, communicant in vna ratione formali; licet enim illa agat de Deo, de Angelis, & hominibus; de vitiis, & virtutibus; de gratia, & de peccatis, aliisque rebus, pluraquam specie diuersis, illas tamen non considerat, nisi secundum quod substant diuinæ reuelationi: Ergo Theologia est vna specie infimâ scientia; nec in plures habitus specie diuersos diuidi potest. Pro cuius euidencia.

Notandum est primò cum Caietano hic §. *Ad euidenciam*. Ad vnitatem aut distinctionem scientiarum non sufficere rationem quæ obiecti earum, illud in esse rei constituentem; constat enim eandem scientiam secundum speciem, qualis est Metaphysica, agere de rebus pluraquam specie distinctis in genere rei, vt de substantia, & accidente. Item vt dicit D. Thomas hic art. 1. ad

B ij

2. Eandem conclusionem demonstrat Astrologus, A
 & naturalis, puta quod terra est rotunda, &c.
 Sed præterea requiritur rationem formalem sub
 qua, constituentem objectum in genere scibilis:
 ab utraque enim ratione qua, & sub qua, uni-
 tas & distinctio scientiæ pendet, ita ut ratio qua,
 ut subordinata rationi sub qua; & ratio sub qua,
 ut determinatur à ratione formali qua, unitatem
 & distinctiōnem scientiæ præbeant. Quod
 etiam docet Caietanus 1. Poster. cap. 2. ubi & ait,
 verba illa Aristotelis 3. de anima textu 38. *Secu-
 tur autem scientia sicut & res*, non esse intelli-
 genda de ipsis rebus, prout res sunt, sed prout
 ingrediuntur genus scibilis, & quatenus subor-
 dinantur rationi sub qua. Vnde quando dicitur
 unitatem specificam potentia vel habitus, ex
 ejus ratione formali sumendam esse, hoc intelli-
 gendum est de ratione formali qua, ut modifica-
 tā & determinatā per rationem formalem sub
 qua.

37. Notandum secundo: hoc interesse discrimen
 inter Theologiam, & scientias naturales, quod
 in objectis istarum, ratio formalis sub qua sumi-
 tur ex tali modo immaterialitatis, seu abstractio-
 nis à materia, siue potius ex principiis illarum,
 prout subsunt tali vel tali abstractioni, qua tri-
 plex assignari solet à Philosophis: una à materia
 singulari, qua convenit objecto Physicæ; alia
 à materia sensibili, qua competit Geometriæ,
 Arithmeticæ, & aliis Mathematicis; altera à
 materia intelligibili, qua est propria Metaphy-
 sicæ: in objecto verò Theologiæ ratio formalis
 sub qua, non est immaterialitas, sed revelatio
 virtualis, qua est ratio superior, sub qua Theo-
 logia considerari potest, ea qua in diversis scienti-
 is Philosophicis pertractantur, ut hic art. 3. ad
 2. docet D. Thomas. Et ratio hujus est, quia si-
 cut res non sunt cognoscibiles per fidem, eò
 quod habeant talem, aut talem immaterialita-
 tem, sed quia sunt à Deo revelatæ, ita per Theo-
 logiam scibiles sunt; quia sunt revelatæ media-
 tē (hoc est quia deducuntur ex aliis rebus revela-
 tis) non verò quia subsunt tali vel tali abstra-
 ctioni, à materia. Cùm igitur hæc revelatio vir-
 tualis, sit unius simplicissimæ rationis, omnia
 qua in illa communicant, suntque divinitus re-
 velata, ad unam scientiam specie, nempe Theo-
 logiam, spectant, sicque, ut docet Capreolus
 quaest. 3. prologi ad 3. contra 4. *Si quis omnes
 conclusiones omnium scientiarum cognosceret, in-
 quantum divinitus revelabiles sunt; hoc est quod
 formalis ratio assentiendi in illis conclusionibus,
 esset lumen divine revelationis, utique unicum
 haberet habitum, & non plures.* Quod si Deus
 plures scientias, nempe Physicam, & Geome-
 triam alicui infunderet, tunc (inquit Caietanus
 hic §. Pro evidentiā) revelatio ad illas scientias
 compararetur, ut causa efficiens ad effectum,
 non tamen ut ratio, seu modus cognoscendi ob-
 jecti; ille enim homo Geometricalia sciret, sub
 illa ratione, qua alij Geometra sciunt: unde
 in tali casu, illa scientia non essent ejusdem ra-
 tionis & speciei, sicut est Theologia nostra; per
 quod solvitur instantia qua fieri solet contra ra-
 tionem D. Thomæ jam expositam.

38. Dices primò; omnes Mathematicæ ad minus
 differunt specie, & tamen considerant suum ob-
 jectum, sub eadem ratione formali sub qua, ea-
 dem scilicet abstractione à materia sensibili: Er-
 go ex eo quod omnia qua tractantur in Theolo-
 gia, subsunt eidem rationi sub qua, divinæ sci-

licet revelationi virtuali, non sequitur illam esse
 unam specie atomæ scientiam.

Respondeo primò, rationem sub qua in Ma-
 thematicis & aliis scientiis naturalibus, non esse
 solam abstractionem à materia sensibili; sed
 etiam principia ex quibus procedunt, prout sub-
 stant tali abstractioni: unde cùm talia principia
 in Mathematicis sint specie diversa, illa specie
 inter se differunt, quamvis in eadem abstractio-
 ne conveniant.

Respondeo secundo, omnes scientias Mathe-
 maticas, convenire quidem in eadem abstractio-
 ne à materia sensibili, genericè sumpta, differre
 tamen penes diversos modos illius: hæc enim
 non consistit in indivisibili, sed habet diversos
 modos & gradus, secundum quos scientia Ma-
 thematicæ diversificatur; numerus enim v.g.
 qui est objectum Arithmeticæ, est simplicior
 quantitate continuâ, qua est objectum Geome-
 triæ: quantitas enim continua maximè comita-
 tur materiam, & habet conditiones illius; unde
 Arithmetica est simplicior, & magis abstrahit à
 materia sensibili, quam Geometria. Similiter
 quia linea visualis, qua est objectum Perspecti-
 væ, consideratur per ordinem ad visum, qui est
 nobilior potentia, & magis abstrahens à mate-
 ria & motu, quam auditus, quem respicit numerus
 ut sonorus, qui est objectum Musicæ: Perspectiva
 magis abstrahit à materia sensibili, quam Musica.

Dices secundo: omnes conclusiones Theolo-
 gicæ non attinguntur sub revelatione virtuali:
 Ergo non subsunt eidem rationi sub qua, &
 consequenter non constituunt unum specie ha-
 bitum. Consequentia patet ex dictis, Antecedens
 verò probatur. In Theologia sunt aliqua dem-
 onstrationes qua deducuntur ex una præmissa
 naturali, & altera revelata: ut constat in hoc
 exemplo, *Omnis homo est risibilis: Christus est
 homo: ergo Christus est risibilis.* Atqui in tali de-
 monstratione, conclusio non subsistat revelationi
 virtuali: Ergo omnes conclusiones Theologicæ,
 non attinguntur sub revelatione virtuali. Minor
 subsumpta probatur. Ut aliqua conclusio sit vir-
 tualiter revelata, oportet quod causa ejus adæ-
 quata, id est utraque præmissa, sit formaliter re-
 velata: Sed in tali demonstratione, præmissa natu-
 ralis non est formaliter revelata, cùm sit co-
 gnita lumine naturali: Ergo &c.

Respondeo primò negando Antecedens, ad
 cujus probationem, nego Minorem. Ad proba-
 tionem Minoris, dicendum est, quod sola præ-
 missa de fide, continet totam veritatem & certi-
 tudinem conclusionis, & quod altera lumine na-
 turali nota, assumitur tantum per accidens, &
 propter imperfectionem subjecti, quod eget mi-
 nisterio luminis naturalis, ad acquiescendam scien-
 tiam. Vnde in scientia beata, qua non eget dis-
 cursu formali, hæc veritas, *Christus est risibilis,*
 videtur in hac solâ propositione, *Christus est ho-
 mo,* tanquam in causa adæquata.

Secundo dici potest, quod quando propositio
 lumine naturali nota, conjungitur cum altera de
 fide, aliquò modò subsistat revelationi virtuali;
 quia tunc ab altera qua est de fide, modificatur,
 confortatur, & elevatur: sicut cogitativa in ho-
 mine, propter conjunctionem quam habet cum
 potentia intellectiva, participat modum quem-
 dam intellectualitatis, & veluti radium quem-
 dam luminis intellectualis, ratione ejus potest
 imperfectè discurrere, ut docent Philosophi in
 libris de anima.

ARTICVLVS IV.

An Theologia sit eminenter formaliter speculativa & practica?

§. I.

Quibusdam præmissis, conclusio affirmativa statuitur.

40. Notandum primò, aliquam perfectionem contineri posse in aliquo tripliciter: nempe formaliter tantum, sicut rationalitas est in homine: eminenter tantum, sicut calor in Sole; formaliter simul & eminenter, sicut sensitivum & vegetativum in anima rationali, iustitia & misericordia in Deo.

Notandum secundò, inter habitum speculativum & practicum, hanc esse differentiam: quod primus sistit in sola veritatis contemplatione, secundus verò ordinatur ad operationem, vel immediatè eam dirigendo & regulando, sicut prudentia, & ars; vel saltem mediatè & remotè, ut patet in synderesi, quæ habitus practicus est, & tamen, non immediatè, sed mediante prudentiâ, dirigit studiosam operationem; & in Ethica, quæ est scientia practica, quia tradit regulas humanorum actuum in communi, quas prudentia naturalis applicat ad hoc vel illud particulare factum.

Notandum tertio, ea quæ sunt dispersa in inferioribus uniri & conjungi in superioribus, sicut visivum & auditivum in sensu communi, vegetativum & sensitivum in anima rationali; & sicut species quæ Angelus cognoscit naturam genericam animalis v. g. continet, & representat naturam hominis, leonis, equi, &c. ut dicitur in tractatu de Angelis. His præmissis.

41. Dico, Theologiam esse eminenter formaliter speculativam & practicam, magis tamen esse speculativam, quam practicam. Ita D. Thomas hic art. 4. ejusque Discipuli, contra plures ex recentioribus, qui docent Theologiam esse tantum speculativam, vel tantum practicam, secundum diversos habitus partiales, ex quibus putant illam esse compositam & coalitam.

Probatum primò conclusio ex principiis articulo præcedenti statutis. Ut enim ibidem ostendimus, Theologia habet pro ratione formali quæ, Deum, sub ratione Deitatis; pro ratione verò sub qua, revelationem virtuales: Sed ex utroque capite habet, quod sit simul speculativa & practica: Ergo &c. Minor probatur: cum enim Deus, sub ratione Deitatis, sit prima veritas, & ultimus finis, est etiam prima regula speculationis & praxis, primumque speculabile & operabile: operabile, inquam, non physicè, sed moraliter: quatenus actibus nostris meritoris, in ratione ultimi finis consequibilis est. Item revelatio virtualis supponit fidem, quæ est eminenter formaliter speculativa & practica: cum non solum inhæreat, & innitatur primæ veritati revelanti; sed etiam ad operationem & dilectionem se extendat, ut docet S. Thomas 2. 2. quæst. 9. art. 3. his verbis: *Fides primò & principaliter in speculatione consistit, inquantum inheret primæ veritati: sed quia prima veritas est ultimus finis propter quem operamur, inde etiam est quod fides ad operationem se extendit, secundum illud ad Galat. 5. fides per dilectionem operatur.*

Tom. I.

A Confirmatur primò: donum scientiæ magis & principaliter speculationem respicit, quæ homo scit quæ fide tenere debeat: secundario autem extendit se ad operationem, secundum quod credibilium scientiâ in agendis dirigimur, ut ibidem docet S. Doctor, ex quo infert tale donum esse simul speculativum & practicum: Ergo similiter cum Theologia non sistat in contemplatione primæ veritatis, & articulorum fidei; sed etiam se extendat ad operationem, eam dirigendo, remotè saltem & mediatè, quatenus tradit media quæ ad illam conducunt, non solum est speculativa, sed etiam practica, quamvis magis sit speculativa quam practica: quia ut ait S. Doctor hic art. 4. *Principaliter agit de rebus divinis, quam de actibus humanis, de quibus agit, secundum quod per eos ordinatur homo ad perfectam Dei cognitionem, in qua beatitudo consistit.* Ad quod, fides à quâ Theologia dependet, primò & principaliter est speculativa, ut docet D. Thomas loco supra citato: Ergo & Theologia.

B Confirmatur secundò: Metaphysica est speculativa, quia agit de Deo ut primo principio, moralis verò, practica, quia tractat de ultimo fine, & mediis ad illum conducentibus: Ergo cum Theologia utrumque præter, & consideret Deum in ratione primi principij, & ultimi finis; agatque de mediis ad illum conducentibus, simul erit speculativa & practica.

C Confirmatur tertio: quæ sunt dispersa in inferioribus, uniuntur in superioribus, ut docet Dionysius, & constat in anima rationali, in sensu communi, & speciebus Angelicis, ut exposuimus in tertio notabili: Sed Theologia est superior ad omnes scientias naturales, cum versetur circa objectum infinitum, illudque attingat, sub lumine divinæ revelationis: Ergo practicum & speculativum, quæ sunt differentie divisivæ scientiarum naturalium, adunantur in Theologia, & in ea eminenter formaliter continentur: sicut vegetativum & sensitivum in anima rationali, & visivum & auditivum in sensu communi.

D Probatum secundò ratione quam indicat D. Thomas hic art. 4. his verbis: *Licet in Philosophicis, alia sit doctrina practica, alia speculativa; Sacra tamen Doctrina comprehendit sub se utramque, sicut Deus eadem scientiâ cognoscit se, & ea quæ facit.* Ex quibus verbis hæc potest desumi ratio. Theologia est quedam impressio, seu imago scientiæ divinæ, ut docet idem S. Doctor hic art. 3. ad 2. At scientia Dei est eminenter formaliter speculativa & practica, ut tractatu 3. ostendimus: Ergo & Theologia.

§. II.

Solvuntur objectiones.

E Objicies primò: due differentie oppositæ, divisivæ alicujus generis, non possunt eidem speciei convenire, sicut rationale & irrationale eidem animali: Sed speculativum & practicum sunt differentie oppositæ, divisivæ scientiæ ut sic: Ergo non possunt simul convenire Theologiæ.

Respondeo negando Minorem: practicum enim & speculativum, non sunt differentie divisivæ scientiæ ut sic, & prout scientia est genus supremum, ad Theologiam & scientias naturales; sed tantum scientiæ naturalis ut sic, & prout est genus subalternum ad omnes scientias naturales.

B iij